

VCCS – Academische Zitting - 10 jarige viering – 26 maart 2010

Toespraak van Jean-Pierre Van Lier, Voorzitter VCCS en ISHCCO

.../...

Begroeting genodigden en aanwezigen.

.../...

Een viertal leden van de huidige raad van bestuur zullen zich nog die eerste vergadering in Kontich herinneren. Het was in januari 2000. We vernamen geheel onverwacht de afschaffing van de net in voege zijnde Belgische regelgeving betreffende de coördinatie van de veiligheid en de gezondheid op tijdelijke of mobiele bouwplaatsen. Omwille van procedurefouten moest alles opnieuw worden overgedaan. Opschorting betekende uitstel van toepassing en dus ook geen opdrachten meer in veiligheidscoördinatie. Het “incident de parcourt” in de wetgeving stimuleerde en versnelde het ontluiken van de Belgische beroepsvereniging van veiligheidscoördinatoren. We besloten om overleg te plegen en dit was meteen het startschot van de oprichting van onze vereniging. Op maart 2000, tien jaar geleden, ondertekenden we de statuten en aldus was het bestaan van de vzw VC-CS of “Veiligheidscoördinatoren -Coordinateur de Sécurité” een feit.

Nadien hebben we voor de publicatie van een nieuw KB met betrekking tot de coördinatie van de veiligheid en de gezondheid op tijdelijke of mobiele bouwplaatsen tot begin 2001 moeten wachten. Rekening houdend met overgangsmaatregelen, mag men beschouwen dat slechts op het einde van 2002 België in regel was met de omzetting in nationale wetgeving van de Europese Richtlijn 92/57. We zijn meteen in de context beland waarin men het heel gebeuren van de veiligheidscoördinatie moet plaatsen. Een kwarteeuw terug drong het dynamisch risico beheerssysteem in Europa in alle bedrijfssectoren door. Maar men kwam in de bouwsector tot de vaststelling dat een preventiebeleid enkel en alleen op de individuele contractoren gericht niet alle risicoaspecten van het bouwproces dekte. De ongevalstatistieken in de bouwsector waren zeer kritisch, zeker en vast in vergelijking met de meeste andere bedrijfsactiviteiten waar een drastische verlaging van de ongevalcijfers merkbaar was. Specifiek voor de bouwsector werden door de Europese Unie richtlijnen uitgedokterd die vervolgens vanaf 1993 door haar lidstaten moesten worden omgezet. Wij maken voor de veiligheidscoördinatie een stand van zaken op van de Belgische toepassing.

Alle tussenkomende partijen tracht men nu eindelijk in alle fazen van het bouwproces te betrekken. We beginnen bij de opdrachtgever of bouwheer. Zoals een bedrijfsleider voor zijn onderneming verantwoordelijk is, stelt men de bouwheer in hoedanigheid van initiatiefnemer van een project mee verantwoordelijk voor het verloop van de veiligheid en de gezondheid van zijn bouwproject. Een van nature belangrijke tussenkomende partij is de ontwerper, meestal de architect, die niet langer aan de zijlijn mag blijven. We tekenen ook nog alle zelfstandige op. Samen met de aannemers en nog anderen moeten ze allen de spelregels van de veiligheidscoördinatie volgen.

Het preventiebeleid wordt nu op het globaal bouwproject toegepast. Dit bekend het opzetten van een veiligheidsbeleid reeds vanaf het ontwerpen. Dit beleid moet dienen voor het voltrekken van het project maar ook voor de latere interventies die hierop dienen te gebeuren. Het preventiebeleid wordt eveneens op alle aspecten toegepast. Tot voorheen onbestaand worden nu risico's die het gevolg zijn van zowel simultane als opeenvolgende coactiviteiten van of tussen verschillende aannemers en tussenkomende partijen geëvalueerd en worden hiervoor desgevallend veiligheidsmaatregelen uitgeschreven.

Specifieke instrumenten en documenten werden voor de toepassing van de veiligheidscoördinatie in het leven geroepen, namelijk: het veiligheid en gezondheidsplan, het postinterventiedossier, het coördinatiedagboek, de coördinatiestructuur, de voorafgaandelijke kennisgeving, de overdrachtdocumenten, de specifieke overeenkomsten voor veiligheidscoördinatie-opdrachten, de burgerrechtelijke aansprakelijkheidsverzekering voor veiligheidscoördinatie. Naast de contractuele civiele verantwoordelijkheden moeten alle bouwactoren nu rekening houden met correctionele verantwoordelijkheden met dien verstande dat bij niet naleving van de regelgeving, correctionele straffen van overheidswege kunnen worden opgelegd.

Bewust is de "veiligheidscoördinator" als persoon nog niet genoemd. We moeten eerlijkheidshalve durven afvragen of de veiligheidscoördinatie een functie is dat door bestaande actoren van het bouwproces kan worden uitgevoerd. Het beheersen van de coördinatie om aan de hiervoor geciteerde risico's onder al zijn aspecten met veiligheidsmaatregelen te antwoorden, en het vervullen van alle taken van de veiligheidscoördinatie vergen specifieke vaardigheden. Het overtreft de klassieke verplichtingen en verantwoordelijkheden van de actoren zoals de ontwerpers en aannemers. We merken dat bepaalde Europese lidstaten het nog steeds houden op een eenvoudige aanstelling en in werking laten treden van "een" veiligheidscoördinator zonder zich zorgen te maken noch om zijn aanduiding, noch om zijn competentieniveau. Het zijn ook meestal die landen die de richtlijn zo goed als letterlijk en zonder enige vorm van omzetting in nationale wetgeving hebben overgenomen. Het zijn ook die landen die heden met toepassingsproblemen van de richtlijn kampen en hieraan het minst beantwoorden of eenvoudigweg in gebreke blijven. Zij raken verstrengeld in juridische kwesties over verantwoordelijkheden, bevoegdheden en competenties. Zij moeten wachten op jurisprudentie maar dit kan nog lang op zich laten wachten en kan zeer wispelturig en onzeker zijn. Landen die dit begrepen hebben maken nu een ommekeer en leggen regels op. Nog anderen, zoals België, hebben van bij aanvang dergelijke vereisten op het getouw gezet. Vooreerst moet bepaald zijn wie verantwoordelijk zal zijn om de persoon aan te duiden die de veiligheidscoördinatie mag uitvoeren. Vervolgens moeten de competenties van de veiligheidscoördinator worden omschreven, zijnde: vereiste basisopleiding, vereiste aanvullende en specifieke kennis in veiligheidscoördinatie, vereiste ervaring en minimum vereiste periodieke opleiding in het domein van de veiligheidscoördinatie. Om even terug te koppelen moet dit bij de aanstelling worden gecontroleerd wat niet eenvoudig blijkt te zijn.

Uitreiking van een certificaat of oplegging van strikte normen bieden oplossingen. België heeft dit in 2005 opgelost – of beter vermeld, wil dit oplossen en wij komen hier op terug – met de oplegging van de verplichte personencertificatie volgens de norm EN ISO 17024. Hiermee reiken we een reeks van actuele problemen van de veiligheidscoördinatie zoals wij dit in België beleven.

Samen met de certificatie werd de oppervlaktegrens van 500 m² als maatstaf voor een proportionele toepassing van de veiligheidscoördinatie voor “kleinere” werven ingevoerd. Een vereenvoudiging van de veiligheidscoördinatie voor “kleinere” werven is zeker aanvaardbaar. Trouwens wordt dit in het rapport van de Europese Commissie naar aanleiding van de vierjaarlijkse evaluatie van de Richtlijn aanbevolen. Maar de toegang voor de uitoefening van de veiligheidscoördinatie vergemakkelijken voor bepaalde beroepscategorieën zoals architecten en aannemers, is minder fraai. Er werden complexe mechanismen in de Belgische wetgeving gevoegd om de uitoefening van de veiligheidscoördinatie aan architecten en aannemers open te stellen. Vandaag zien we dat dit een maat voor niets is geweest. Iedereen beseft dat veiligheidscoördinatie een niet vanzelfsprekende taak is en niet zondermeer aan andere taken kan worden toegevoegd.

Diezelfde oppervlaktegrens van 500 m² werd gehanteerd om de verplichte personencertificatie in te voeren voor veiligheidscoördinatoren die in het segment van bouwplaatsen opereren met een oppervlakte gelijk aan of meer dan deze grens. De architecten en aannemers die verondersteld werden de veiligheidscoördinatie uit te voeren en de veiligheidscoördinatoren die zich tot het onderliggend segment zouden beperken vallen dus niet onder deze verplichting. De risico's die op dergelijke werven optreden zijn door de aard en omstandigheden van dergelijk project veelal niet minder kritiek. Bovendien merken wij dat het economisch aspect een des te grotere relatieve rol speelt. Vooreerst is het onderscheid in al of niet verplicht discriminatoir. Bovendien valt het segment waarvoor de certificatie het meest noodzakelijke is, buiten kijf. Onze eerste conclusie luidt een algemene certificatie voor al wie de veiligheidscoördinatie uitoefent, zonder onderscheid van kwalificatie en zonder onderscheid van omvang van werven om of het even wat. Een tweede vaststelling bij de zogenaamde verplichte certificatie, is dat ze bij gebrek aan certificatieschema na vijf jaar nog steeds ontoepasbaar is. De eerste oorzaak van dit falen is reeds in onze eerste conclusie vervat. De hoofdoorzaak is een te hoge ambitie die met de opgelegde norm werd beoogd. Onze tweede conclusie, en hiervoor pleiten wij, is dat de certificatie tot een realistische en haalbare norm moet worden teruggebracht. De draad werd onlangs met de federale overheid opgenomen. En de gesprekken duiden eerder in de richting van onze beide conclusies. Wij durven nu hopen op een zelfde visie van onze politieke overheid.

Meldenswaardig in de context van de certificatie is dat VC-CS al van 2003 aan haar leden de mogelijkheid biedt om zich administratief te laten certificeren. In bepaalde bestekken van openbare aanbestedingen wordt dit reeds als bewijsstuk aanvaard. Nog andere openbare

instanties overwegen om de opdracht van veiligheidscoördinatie enkel en alleen aan administratief VC-CS gecertificeerden toe te staan. Mits enige uitbreiding of aanpassing van ons certificatieschema zijn we van oordeel dat we het passend antwoord bieden aan wat vandaag van de certificatie verwacht mag worden. Bovendien onderzoeken wij op dit ogenblik om onze vzw tot een volwaardige en officieel door de federale overheid erkende beroepsvereniging om te zetten. Dit biedt het perspectief van een voor iedereen haalbare en betrouwbare certificatie.

Wij zijn bewust dat deze omschakeling een wetswijziging vereist. Dit is de uitgelezen kans om de huidige regelgeving grondig onder de loupe te nemen en aan de realiteit te toetsen. Twee elementen hebben we reeds aangehaald: we pleiten voor wat betreft de uitoefening van de veiligheidscoördinatie naar een terugkeer van de situatie van voor 2005 en de certificatie moet naar een haalbare norm worden teruggeschroefd. Een ander veelbesproken thema is het vastleggen van de kritieke ogenblikken. Men vraagt aan de veiligheidscoördinator om dit reeds in zijn overeenkomst op te nemen. De bepaling van deze momenten vereist echter de opstelling van een planning. Maar nergens wordt vermeld wie voor de opstelling van de planning verantwoordelijk is. Men wijst onder gedekte vorm naar de architect die op zijn beurt alle verantwoordelijkheid afwijst. Daarnaast kan men in ontwerpfase onmogelijk exact bepalen hoe het project zich zal voltrekken en welke partijen hierin zullen optreden. Het blijft dus gissen.

Dezelfde problemen stellen zich voor de toepassing van Art 30, b. Specifieke veiligheidsmaatregelen moeten door de veiligheidscoördinator in ontwerpfase in een meetstaat voor het bestek worden opgelijst. Zeker in ontwerpfase is dit een onmogelijke taak en nergens wordt het correct toegepast. Daartegenover dient dit als uitsluitingcriterium bij aanbestedingen en alle openbare instellingen vestigen hun beslissingen op verkeerde elementen. Niemand zal droevig zijn indien dit uit de regelgeving wordt gelicht.

Van een andere orde is de soms divergerende interpretatie die aan de regelgeving en haar toepassing wordt gegeven. Soms maakt dit plaats voor eigen gerechtigheid. Men geeft eigen versies van wat instrumenten van de veiligheidscoördinatie zouden moeten voorstellen. Men benadert conflictsituaties op verschillende wijze en soms veel te eenzijdig. Vorig jaar nog heeft de overheid een gids over de toepassing van de veiligheidscoördinatie uitgebracht. In tegenstelling tot een architectenvereniging en een aannemersfederatie werd onze medewerking niet gevraagd. Wij vonden dit een gemiste kans, niet om onze visie door te dringen maar om minstens de zienswijze en interpretatie van anderen aan de onze dagdagelijkse realiteit te toetsen en om gemeenschappelijke oplossingen aan te bieden.

Van bij aanvang van de veiligheidscoördinatie hebben bepaalde architectenverenigingen hun leden de raad gegeven om zelf geen veiligheidscoördinatie voor eigen projecten uit te voeren. Niemand kan zich ook inbeelden dat een werknemer van een aannemer of hoofdaannemer de veiligheidscoördinatie naast bijvoorbeeld zijn taak als werfleider op

objectieve en onpartijdige wijze kan opnemen. Zelf mocht dit het geval zijn, dan nog kan hem in geval van een incident of ongeval, belangenvermenging worden aangewreven. Verleden jaar nog werd in enkele provincies campagne gevoerd om na te gaan in welke maten promotoren of projectontwikkelaars die eigen personeel als veiligheidscoördinator laten fungeren de regelgeving naleven. In bepaalde Europese landen werd eenvoudigweg de cumulatie van veiligheidscoördinatie met een andere functie voor één en dezelfde tijdelijke of mobiele bouwplaats bij wet onverenigbaar beschouwd en dus verboden. In België wacht men misschien op jurisprudentie om dergelijke maatregelen te nemen.

De evolutie waarin de openbare aanbesteding voor veiligheidscoördinatie op dit ogenblik is beland, baart niet enkel ons maar de openbare aanbesteder zelf ernstige zorgen. We kunnen van een totale ontsporing gewag maken. Veiligheidscoördinatoren bieden hun diensten aan niet te verantwoorde prijzen in die mate dat een waarborg van de dienstprestatie onmogelijk verzekerd kan worden. Vooreerst wijzen we met de vinger naar deze veiligheidscoördinatoren zelf. Als beroepsvereniging hebben we zeker geen baat om dit te dulden. Wij bekampen deze excessen met de middelen die we hebben: informatie, overleg, opleiding en motivatie. We moeten dit eveneens met de overheden bespreken. Een preventiebeleid mag zich niet enkel op economische argumentatie stoelen. Dit behoort tot vooraan de vorige eeuw. Nochtans bevinden wij ons nog steeds in deze sfeer voor wat betreft de openbare aanbesteding van de veiligheidscoördinator. De selectie mag niet langer meer op basis van prijsaanbieding geschieden maar moet noodwendig op kwalitatieve criteria steunen. Men moet eveneens aandringen om in de bestekken voor veiligheidscoördinatie een detaillering van de gevraagde of vereiste dienstprestaties op te nemen. En in dezelfde context van aanbesteding, is het meer dan wenselijk dat men de opdracht veiligheidscoördinatie niet langer meer ondergeschikt maakt aan de architectuur- en erger nog aan de aannemingsopdracht. Voor aanbesteders lijkt het een zorg minder om naar uit te kijken. Maar zijn verantwoordelijkheden worden niet minder, integendeel. Hij verliest vat op het veiligheidsgebeuren door het verlies aan onafhankelijkheid van de veiligheidscoördinator. Alle actoren op het veld met inbegrip van de overheid moeten nu de moed en wil opbrengen om dit grondig uit te kammen.

VC-CS pleegde in zijn tienjarig bestaan geregeld overleg met alle bouwpartners: opdrachtgevers, architecten, aannemers, syndicaten, het NAVB (Nationaal Actiecomité voor Veiligheid in het Bouwbedrijf) en ook de overheid. Wij verdedigen natuurlijk de belangen van onze leden veiligheidscoördinatoren. Het best dienen wij deze belangen door dit in een brede context te plaatsen. VC-CS plaatst zich eveneens in een maatschappelijke context. Hierbij mogen wij nooit het uiteindelijke doel van de veiligheidscoördinatie uit het oog verliezen, namelijk de verbetering van de werkomstandigheden van de bouwvakkers en al wie zich op tijdelijke of mobiele bouwplaatsen begeeft door toepassing en uitoefening van een correcte en hoogstaande coördinatie van de veiligheid en de gezondheid. Wij ogen als beroepsvereniging op kwalitatieve dienstprestaties van onze leden. Hiervoor organiseren wij voor onze leden opleidingsessies en jaarlijkse studiedagen. Zij zullen weldra over een reeks

van basisdocumenten kunnen beschikken. Zij kunnen eveneens via een door ons onderschreven groepspolis aan uiterst voordelige voorwaarde BA-verzekering in rechtsbijstandsverzekering onderschrijven. Heel wat informatie is via onze website toegankelijk. In 2007 startte VC-CS intensieve gesprekken met de bouwpartners onder vorm van rondetafelgesprekken. Wanneer het NAVB ondersteuning voor zijn veiligheidscampagnes zoekt antwoorden wij present. Verleden jaar hebben we voor het eerst de veiligheidscampagne van OSHA, het Europees Agentschap van de veiligheid, via het Belgisch "Focal Point" gesteund. Dit jaar wordt een nieuwe campagne rond het onderhoud gelanceerd en manifesteren wij ons als campagnepartner. Tenslotte onderlijnen we nog onze voortrekkersrol op Europees vlak. VC-CS stond mee aan het ontstaan in 2003 van ISHCCO, International Safety and Health Construction Coordinators Organisation. VC-CS zal zich met mezelf voor een tweede ambtstermijn van drie jaar als voorzitter kandidaat stellen. Op deze wijze zijn wij ook nauw betrokken bij wat zich op Europees vlak afspeelt. Wij worden op de Europese Commissie gehoord. Wij bieden ondersteuning bij de opstelling van een niet bindende gids voor de toepassing van de goede praktijken van de veiligheidscoördinatie. ISHCCO werkt ook nog aan de opstelling van een Europese certificatie in uit twee niveaus zal bestaan: een Europees en een nationaal dat zal rekening houden met de lokale vereisten. Verder worden netwerken uitgebouwd met OSHA-Europe, ISSA-Construction, en het ECF, het Europees Bouwforum met hierin de FIEC (European Construction Industry Federation) en de ACE (Arcitects' Council of Europe), een hele mond vol dus van organisaties.

In de eerste tien jaar van haar bestaan heeft VC-CS zich als nationale beroepsvereniging van veiligheidscoördinatoren weten te positioneren. Door participatie aan veiligheidscampagnes, door vertegenwoordiging in overlegorganen, door netwerking zowel op nationaal als Europees vlak en door gedrevenheid om de kwaliteit van dienstprestatie van de veiligheidscoördinatie op een hoog peil te houden, heeft VC-CS zich ook in het algemeen preventie- en welzijnslandschap zichtbaar gemaakt. VC-CS zal blijven ijveren voor een breder draagvlak van de veiligheidscoördinatie en op deze wijze bijdragen tot het bereiken van het ultieme doel van de veiligheidscoördinatie. De beroepsvereniging staat nog voor belangrijke uitdagingen. VC-CS staat paraat om, gezamenlijk met alle bouwpartners, regelgeving en toepassing van de veiligheidscoördinatie te optimaliseren.

Jean-Pierre Van Lier
Voorzitter
VC-CS vzw-asbl
en
ISHCCO